

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ค.ศ. 1911 วิทยุกระจายเสียงก็ถือกำเนิดขึ้น มีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ผลิตรายการออกอากาศเป็นประจำ และได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมาก ตลอดทศวรรษที่ 1920 วิทยุกระจายเสียงในประเทศตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอเมริกา ได้รับการตอบรับจากประชาชนจนเกิดความบ้าคลั่งขึ้นในสังคม (radio mania) กิจกรรมกระจายเสียงเติบโตอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1923 จำนวนเครื่องรับวิทยุในอเมริกานับได้ถึงเกือบหนึ่งล้านเครื่อง เมื่อสิ้นทศวรรษที่ 1920 เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนชาวอเมริกันมีเครื่องรับวิทยุไว้ในครอบครองกันหมด ส่วนประเทศอื่นๆ ประมาณ 40 ประเทศ ได้เริ่มออกอากาศกระจายเสียงตั้งแต่ทศวรรษที่ 1930 (วิภา อุดมจันทร์, 2546)

นอกจากการเติบโตในด้านปริมาณการแพร่กระจาย และพัฒนาการของเนื้อหาที่นำเสนอแล้ว วิทยุกระจายเสียงยังได้พัฒนาในด้านขอบเขตของการกระจายเสียง ให้กว้างไกลออกไปมากยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นการส่งวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศขึ้น

จุดเริ่มต้นของการกระจายเสียงระหว่างประเทศนั้น เป็นไปเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ หรือผลประโยชน์ทางการเมืองของประเทศผู้ส่ง ประมาณทศวรรษที่ 1920 การใช้คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงข้ามพรมแดน เป็นไปเพื่อการติดต่อระหว่างประเทศอาณานิคมของตนที่อยู่ห่างไกลกัน กระจายเสียงในภาษาของตนเองให้ผู้ฟังซึ่งเป็นประชาชนของตนที่อยู่ต่างแดน จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่สอง ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1930 จึงมีการกระจายเสียงภาคพื้นทะเลด้วยภาษาต่างประเทศ เป็นภาษาพื้นเมืองของคนในท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการหาประเทศพันธมิตรเข้าร่วมกับตนในสงคราม หรืออย่างน้อยก็ไม่ไปเข้าข้างฝ่ายศัตรู ตัวอย่างเช่น บรรษัทกระจายเสียงแห่งอังกฤษ หรือ BBC (British Broadcasting Corporation) ได้ออกอากาศเป็นภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ อีก 7 ภาษา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงภาคภาษาไทยด้วย เนื่องจากขณะประเทศอังกฤษกำลังสู้รบกับเยอรมนีในสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ได้เกิดความวิตกกังวลถึงสภาพสงครามที่จะขยายวงไปยังประเทศในเอเชียด้วย จึงได้เปิดบริการภาคภาษาฮินดู ภาษาพม่า และภาษาไทยเป็นอันดับสาม เพื่อทำความเข้าใจ และชี้แจงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงสงคราม รวมทั้งถ่ายทอดแนวคิดประชาธิปไตยให้คนในฝั่งเอเชียด้วย หรือสถานีวิทยุ

เสียงอเมริกา (Voice of America - VOA) ก็เปิดทำการภาคภาษาไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ในขณะที่ญี่ปุ่นกำลังจะใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพและเส้นทางในการเคลื่อนพล โดยมีผู้ประกาศข่าวช่วงแรกเป็นสมาชิกขบวนการเสรีไทยในอเมริกา หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงไม่นาน วิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศก็ทำหน้าที่อย่างหนักหน่วงอีกครั้งในช่วงสงครามเย็นที่เป็นการต่อสู้ในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง ระหว่างประเทศชั่วเสรีประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกา กับประเทศชั่วคอมมิวนิสต์ของรัสเซีย วิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศถูกนำมาใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อ โน้มน้าวให้ผู้ฟังเห็นความดีงามในระบอบการปกครองแบบตน และโจมตีฝ่ายตรงข้ามโดยยกเอาผลเสียและความชั่วร้ายของฝ่ายตรงข้ามขึ้นมาประณาม ประเทศไทยเองเป็นประเทศหนึ่งที่ได้เห็นประสิทธิภาพของสถานีวิทยุกระจายเสียงของต่างชาติในช่วงของสงครามเย็น อย่างสถานีวิทยุวีโอเอของอเมริกา วิทยุอมสโควของรัสเซีย และวิทยุปักกิ่งของจีน นับได้ว่าวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศมีบทบาทอย่างมากในทางการเมืองระหว่างประเทศ ก่อนที่จะพัฒนาบทบาทของตนให้มีความหลากหลายมากขึ้นอย่างในปัจจุบัน

ในปัจจุบันเมื่อสิ้นสงคราม และสงครามเย็นสิ้นสุดลง จากการสร้างความแตกแยก กลับกลายเป็นการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกันระหว่างประเทศ การต่อสู้ด้วยกำลังทางทหารเพื่อแย่งดินแดน กลับกลายเป็นการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ และทางวัฒนธรรม เพื่อครอบครองบทบาทและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศของตน ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทุกประเทศต่างมีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองให้มีความเป็นสากล และมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในเวทีโลก องค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนานั้นคือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ เพื่อความเข้าใจต่อกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอันจะนำไปสู่การร่วมมือกันระหว่างประเทศ นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการครอบงำทางข้อมูล ความเชื่อ และทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศใหญ่กับประเทศเล็กเพื่อผลประโยชน์แก่ประเทศของตนอีกด้วย บทบาทของวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศก็มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่แต่ละประเทศมี ซึ่งส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปในเชิงการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศของตน รวมถึงการให้บริการทางด้านข่าวสารที่มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

Browne, 1982 (อ้างถึงใน รุ่งฟ้า เจริญโรจน์, 2538) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของงานวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศว่ามีดังนี้

- 1) เป็นเครื่องมือด้านการเมืองระหว่างประเทศ (Instrument of Foreign Policy)
- 2) เป็นกระจกส่องสังคม (Mirror of Society)
- 3) เป็นสัญลักษณ์ของสถานภาพปัจจุบัน (Symbolic Presence)

- 4) โน้มน้าวจิตใจคนฟังให้คล้อยตามความคิดเห็น (Converter and Sustainer)
- 5) ใช้ขู่ขู่ขู่และบีบบังคับ (Coercer and Intimidator)
- 6) เพื่อการศึกษา (Educator)
- 7) เพื่อความบันเทิง (Entertainer)
- 8) เพื่อการขายสินค้า และการบริการ (Seller of Goods and Services)

หรือที่เจเล็ค เจษฎาวุธ (2545) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสารระหว่างประเทศ ในการทำวิจัยเรื่อง 60 ปีของบทบาทวิทยุบีบีซี ภาคภาษาไทยในบริบทของสังคมไทย ดังนี้

- 1) เพื่อโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) เผยแพร่ลัทธิความเชื่อตามระบอบการเมืองของตน ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศของตน และโจมตีหรือตอบโต้ฝ่ายตรงข้าม ในเวลาที่เห็นว่าเหมาะสม
- 2) เพื่อให้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ และกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นผู้ปกครองอาณาจักรกับประเทศอาณานิคม
- 3) เพื่อเผยแพร่ศาสนา (ideological broadcasting) มักทำโดยองค์กรเอกชนทางศาสนา ที่มีทุนทรัพย์สูง

ซึ่งหากเรามองย้อนกลับไปดูประวัติศาสตร์การกระจายเสียงระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ วัตถุประสงค์ในการกระจายเสียงของแต่ละสถานีจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ตามสภาพการณ์ภายในประเทศและสภาพการณ์ระหว่างประเทศ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และนโยบายในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งเทคโนโลยีในการกระจายเสียงที่นับวันจะพัฒนาไปมากยิ่งขึ้น อันจะมีผลทำให้เนื้อหา รูปแบบรายการ และบทบาทของสถานีปรับเปลี่ยนไป

ประเทศไทยเองก็มีการกระจายเสียงระหว่างประเทศในนามองค์กรของรัฐ โดยกรมประชาสัมพันธ์ เริ่มทำการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2481 (อุปรากร เศตะพราหมณ์, 2537) โดยมีบทบาทในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อประเทศอื่นๆ และต่อประชาคมโลก ทั้งในการประชาสัมพันธ์ การสร้างสัมพันธ์กับนานาประเทศ การให้บริการข่าวสาร และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ประเทศไทย ซึ่งบทบาทเหล่านี้จะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ขึ้นกับสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในท่ามกลางนานาประเทศทั่วโลก

นอกจากนั้น ประเทศไทยยังเป็นที่สนใจของต่างประเทศในการส่งสัญญาณคลื่นวิทยุ ทำการกระจายเสียงในภาคภาษาไทยด้วย รสลิน เรื่องวิวัฒนาการ (2541) ได้ทำการวิจัยถึงบทบาทของการกระจายเสียงภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ พบว่า ในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2541 มีสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศที่ออกอากาศรายการภาคภาษาไทยทั้งสิ้น 7 สถานี ประกอบด้วยวิทยุบีบีซีของประเทศอังกฤษ วิทยุวีโอเอของสหรัฐอเมริกา เรดิโอเจแปนของญี่ปุ่น สถานีวิทยุปักกิ่งของจีน วิทยุเสียงมาเลเซีย วิทยุเสียงเวียดนาม และวิทยุแห่งชาติลาว โดยบทบาทของสถานีวิทยุเหล่านี้จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เป็นสถานีวิทยุในรูปแบบบริษัท ได้แก่วิทยุบีบีซี และเรดิโอเจแปน กับสถานีวิทยุที่เป็นองค์กรอิสระ ได้แก่ วิทยุวีโอเอ จะมีบทบาทสำคัญในการให้ข่าวสารในฐานะของสื่อมวลชน และเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ประเทศผู้ส่งกระจายเสียง 2) กลุ่มที่เป็นสถานีวิทยุสังกัดหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ วิทยุปักกิ่ง วิทยุเสียงมาเลเซีย วิทยุเสียงเวียดนาม และวิทยุแห่งชาติลาวนั้น มีบทบาทในการเป็นสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์และดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เน้นการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับประเทศผู้ส่งกระจายเสียงเป็นสำคัญ

จากงานวิจัยยังพบว่า ในประเทศไทย สถานีวิทยุบีบีซี จัดเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเข้าถึงผู้ฟังมากที่สุด เนื่องจากส่งกระจายเสียงภายในประเทศได้ทั้งระบบเอ.เอ็ม. และ เอฟ.เอ็ม. หลายสถานี นอกจากนี้ยังมีสถานีเอกชนที่ได้รับสัมปทานจากรัฐในการดำเนินการและสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศอีกด้วย มีการประชาสัมพันธ์สถานีโดยการจัดกิจกรรมร่วมสนุกกับผู้ฟังอยู่เสมอ มีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และมีศูนย์ประสานงานในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเนื้อหารายการก็ประกอบด้วยความรู้และความบันเทิง มีการให้บริการข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ทำให้มีผู้ให้ความสนใจติดตามรายการของสถานีวิทยุบีบีซีอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมกำลังเผชิญวิกฤติด้านข่าวสาร จากการควบคุมและปิดกั้นสื่อของรัฐบาล เช่นในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 หรือกระทั่งใน พ.ศ. 2548 ที่เกิดปรากฏการณ์รัฐบาลครอบครองสื่อในนามเอกชน ทำให้สื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ไม่มีอิสระในการนำเสนอความจริงอีกต่อไป ทำให้ยังมีผู้ให้ความสนใจติดตามข่าวของคนไทย ผ่านการรายงานของสถานีวิทยุบีบีซี ซึ่งเป็นของคนต่างชาติมากยิ่งขึ้น

สถานีที่ประสบความสำเร็จในการเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังคนไทยรองลงมา คือสถานีวิทยุวีโอเอ ที่มีผู้ฟังจำนวนมาก และเป็นที่รู้จักเนื่องจากได้ร่วมมือกับสถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการถ่ายทอดสัญญาณ อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2549 สถานีวิทยุบีบีซี ภาค

ภาษาไทย ได้ถูกปิดลง หลังเปิดดำเนินการมานาน 64 ปี มีประวัติอันยาวนานในการให้ข้อมูล ข่าวสารแก่คนไทย โดยเฉพาะในยามวิกฤตที่สื่อวิทยุกระจายเสียงในประเทศถูกจำกัดเสรีภาพในการนำเสนอ ถูกปิดด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ฟังไม่มากและไม่คุ้มในการดำเนินการกระจายเสียง และประเทศไทยไม่มีความจำเป็นต้องฟังพาอาศัยบีบีซีเพื่อรับฟังข่าวสารอีกต่อไป และเพื่อโอนงบประมาณไปใช้ในกิจการวิทยุโทรทัศน์ออกอากาศภาษาอาหรับ สถานีวิทยุวีไอเอ ภาคภาษาไทยของสหรัฐอเมริกาเอง ก็มีโครงการที่จะปิดตัวลงในปี พ.ศ. 2550 แม้จะมีแผนรายการออกมาคัดค้านอย่างมากก็ตาม แต่เนื่องจากทั้งสองสถานีเป็นสถานีในรูปแบบบริษัทและองค์กรอิสระ จึงต้องคำนึงถึงด้านงบประมาณและความคุ้มค่าเป็นพิเศษ มากไปกว่านั้น ประเทศไทยอาจไม่ใช่เป้าหมายในการกระจายเสียงของทั้งสองประเทศอีกต่อไป เนื่องด้วยปัจจุบัน ไม่มีการแข่งขันระหว่างขั้วอุดมการณ์ทางการเมืองอีก สถานการณ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคค่อนข้างมีความมั่นคง หรือในด้านอิทธิพลทางวัฒนธรรม ทั้งประเทศอังกฤษและอเมริกาก็สามารถส่งอิทธิพลต่อไทยได้ในหลายช่องทางอยู่แล้ว จึงต้องการทุ่มงบประมาณไปในประเทศที่มีความเสี่ยงทางสภาวะทางการเมืองที่อาจมีผลต่อทั้งประเทศอังกฤษและอเมริกามากกว่า อย่างประเทศแถบตะวันออกกลาง เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกัน สถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง (China Radio International) ภาคภาษาไทย หรือชื่อเดิมคือวิทยุปักกิ่ง กลับได้มีการขยายขอบข่ายของการกระจายเสียง โดยการลงนามร่วมกับสถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2548 (จุฬาลัมพันธ์ 48, 49 (12 ธ.ค. 2548), 2-3) เพื่อผลิตรายการและออกอากาศร่วมกันทั้ง 2 สถานี คือ สถานีวิทยุจุฬาฯ FM. 101.5 MHz คลื่นความรู้สู่ประชาชน www.curadio.chula.ac.th และสถานีวิทยุ CRI ความถี่ 7360 9785 15260 KHz และ www.chinabroadcast.cn. โดยเริ่มออกอากาศไปแล้วเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2549 ทางสถานีวิทยุจุฬาฯ และยังได้ทำสัญญากับกรมประชาสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนรายการกัน นับเป็นอีกก้าวที่ CRI พยายามเข้ามามีบทบาทในประเทศไทย และสะท้อนถึงความเชื่อของผู้นำจีนที่มีต่อสื่อวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศว่าจะสามารถทำบทบาทในประเทศไทยได้ตามวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐบาลจีน

สถานีวิทยุ CRI แตกต่างจากสถานีวิทยุบีบีซี และวีไอเอ ตรงที่เป็นหน่วยงานของรัฐ มีงบประมาณจากรัฐบาลสนับสนุน และนโยบายในการบริหารจัดการสถานี ตลอดจนในการจัดทำรูปแบบและเนื้อหารายการย่อมเป็นไปได้เพื่อรับใช้รัฐบาลจีนเป็นสำคัญ

สถานีวิทยุ CRI เป็นสถานีวิทยุระดับชาติของจีน ขึ้นตรงต่อกระทรวงวิทยุ โทรทัศน์ และ ภาพยนตร์ ผู้อำนวยการสถานีนี้อาศัยประสบการณ์ที่เทียบเท่ากับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2550) มีการออกอากาศด้วยภาษาต่างประเทศผ่านคลื่นสั้นและคลื่นผ่านดาวเทียมสู่ผู้ฟังทั่วโลก ประกอบด้วยภาษาต่างประเทศ 38 ภาษา ภาษาจีนกลาง และจีนท้องถิ่นอีก 4 ภาษา (กวางตุ้ง เต๋อเจี๋ย ฮกเกี้ยน และแคะ) รวมเป็น 43 ภาษา มีศูนย์รับผิดชอบรวมหลายประเทศ เช่น ศูนย์ยุโรป ศูนย์เอเชีย เป็นต้น ทั้งยังมีศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์ ศูนย์ข่าว สิ่งพิมพ์ทางด้านข่าว และมีเว็บไซต์ เป็นภาษาต่างๆ เป็นของตนเองอีกด้วย โดยมีเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ตั้งแต่ผู้สื่อข่าว หัวหน้าข่าว นัก วิจารณ์ข่าว เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร เจ้าหน้าที่ด้านเทคนิค รวมแล้วประมาณ 1,200 คน นับเป็น องค์กรสื่อมวลชนที่มีขนาดใหญ่ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในแต่ละปีจะมีผู้ฟังทั่วโลกส่งจดหมาย บัตรอวยพรปีใหม่มาที่สถานีประมาณปีละ 700,000 ฉบับ จาก 210 ประเทศ ทำให้เห็นถึงพลังในการมีบทบาทและอิทธิพลของสื่อระหว่างประเทศของจีนที่ นับวันจะมีมากขึ้น จนสมบูรณ วรพงษ์ (2543) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสถานีวิทยุ CRI ไว้ว่า

“เป็นงานประชาสัมพันธ์ระดับชาติ ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ (แห่งประเทศไทย) น่าจะคิดว่า ประเทศใหญ่ขนาดมีพลเมืองถึงพันสองร้อยล้านคนนั้น วางแผนการประชาสัมพันธ์ประเทศไปสู่ โลกภายนอกทั้งด้านข่าวสาร ความรู้เรื่องบ้านเมืองของเขา สถานที่ต่างๆ รวมถึงการวิจารณ์ข่าว ประจำวัน ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายสังคมนิยมด้วยกัน หรือฝ่ายเสรีนิยมตะวันตกอย่างไร”

ในขณะที่การไหลของข่าวสารระหว่างประเทศยังขาดความสมดุล ประเทศมหาอำนาจที่มีความ ได้เปรียบทั้งในด้านทุนทรัพย์ในการผลิตและแพร่กระจายสื่อ รวมทั้งความได้เปรียบในเรื่อง ของเทคโนโลยี ย่อมสามารถส่งผ่านข่าวสารข้อมูลได้มากกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย ทำให้เกิดการเสียดุลทางด้านข่าวสารข้อมูลรวมทั้งการส่งอิทธิพลผ่านสื่อมวลชน ประเทศสาธารณรัฐ ประชาชนจีนเอง แม้จะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและยังห่างไกลกับประเทศมหาอำนาจฝั่ง ตะวันตกอยู่มาก แต่จีนก็มีศักยภาพภายในตัวที่ไม่ควรมองข้าม มีกำลังทางการผลิตสูง มีการ เติบโตทางเศรษฐกิจมาก และมีบทบาทอย่างมากในด้านความมั่นคงและการต่างประเทศทั้งใน เอเชียและในเวทีโลก แต่ในขณะที่การควบคุมระบบสื่อภายในประเทศ และการเปิดรับสื่อต่างชาติ ของจีนยังมีความเข้มงวดและเคร่งครัด จีนเองกลับพยายามขยายช่องทางในการสื่อสารมายัง ประเทศอื่นๆ และทุ่มเทงบประมาณในการสื่อสารภาคพื้นทะเลอย่างมาก ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียม และขยายความร่วมมือในการผลิต และการแพร่กระจายรายการต่างๆ ของตนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ จึงเป็นที่น่าจับตามองว่า ก้าวต่อไปของจีนจะเป็น อย่างไร ในการพยายามเข้ามามีบทบาทมากขึ้นผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศนี้

สำหรับประเทศไทยที่มีความเป็นเสรีประชาธิปไตย ประชาชนสามารถมีสิทธิรับรู้ และเปิดรับข่าวสารได้อย่างเสรีและในหลากหลายช่องทาง มาตรการในการป้องกันผลกระทบในด้านลบที่อาจเกิดจากสื่อต่างประเทศยังไม่ได้มีกำหนดชัดเจน มีเพียงการควบคุมและจำกัดสิทธิในการประกอบการด้านกิจการกระจายเสียงในประเทศไทยว่าต้องเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้รับสารก็สามารถเข้าถึงสื่อต่างประเทศในช่องทางอื่นๆ ได้อยู่ดี ไม่ว่าจะทางวิทยุ โทรทัศน์ ผ่านดาวเทียม หรือแม้แต่อินเทอร์เน็ตที่ได้ทั้งภาพและเสียง สิ่งหนึ่งที่ภาครัฐ และสื่อมวลชนทำได้ในการป้องกันผลกระทบในด้านลบ ที่อาจเกิดจากสื่อต่างชาติต่อประชาชนไทยและประเทศไทยก็คือ นำเสนอข้อมูลข่าวสารจากหลายๆ แหล่ง หลากๆ มุมมอง เพื่อให้ประชาชนสามารถเปรียบเทียบและใช้วิจารณญาณในการรับฟังอย่างสมดุล เรียนรู้จักการชั่งน้ำหนักข่าวสาร และไม่ถูกครอบงำด้วยสื่อของประเทศใดประเทศหนึ่ง ดังที่ รศ.จุมพล รอดคำดี ผู้อำนวยการสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงนโยบายของสถานีวิทยุจุฬาฯ ในการขยายความร่วมมือกับสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ภาคภาษาไทยในครั้งนั้นว่า

“การทำรายการร่วมกันนี้ ทางซี.อาร์.ไอเป็นฝ่ายเสนอมา แต่ไทยต้องได้ประโยชน์ด้วย ไม่ใช่จีนจะได้ประโยชน์อย่างเดียว คือต้องได้ทั้งสองฝ่าย สถานีวิทยุจุฬาฯ จะไม่ใช่เป็นเพียงสถานีถ่ายทอดของซี.อาร์.ไอ แต่เราอยากได้รายการที่สะท้อนมุมมองของจีนที่มีต่อไทย และต่อสถานการณ์ต่างๆ ในโลก เราต้องการที่จะทราบว่ารัฐบาลจีนคิดอย่างไร นอกจากนั้น สถานีวิทยุจุฬาฯ ยังมีรายการของสถานีวีโอเอ (Voice of America) ของอเมริกาที่ออกอากาศในช่วงเช้าอยู่แล้ว ในข่าวเดียวกันเราสามารถเห็นว่ามุมมองของอเมริกาว่าแบบนี้ แต่จีนว่าอีกแบบหนึ่ง ก็เป็นการนำเสนอให้ผู้รับสารได้เห็นในหลายๆ มุมมอง เพื่อจะบาลานซ์ข้อมูล คือฟังแล้วอย่าเพิ่งเชื่อ ต้องเห็นข้อเท็จจริงจากหลายๆ ด้าน เราพยายามจะขยายความร่วมมือกับสื่อระหว่างประเทศ อย่างตอนนี้มีของอเมริกา จีน ออสเตรเลีย และเยอรมันแล้ว ต่อไปผมยังคิดว่าอยากจะได้ข่าวจากทางตะวันออกกลางคือกลุ่มประเทศมุสลิมด้วย” (คำสัมภาษณ์ รศ.จุมพล รอดคำดี ผู้อำนวยการสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

หรือดังที่ ณรงค์ ลินสวัสดิ์ (2512) กล่าวถึงการโฆษณาชวนเชื่อ อันเป็นวิธีการหนึ่งในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่า

“การโฆษณาชวนเชื่อข้ามประเทศมักทำโดยประเทศมหาอำนาจ ประเทศไทยนับว่าเป็นเป้าหมายของการโฆษณาชวนเชื่อ ทั้งจากฝ่ายโลกเสรีและฝ่ายคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้น เป็นเรื่อง

ของคนไทยที่จะต้องใช้วิจารณญาณของเรา ว่าข่าวที่ได้รับนั้นจริงทั้งหมด หรือจริงบางส่วน หรือเป็นการโกหกทั้งหมด ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์แก่ชาติเราเอง”

ไม่ว่ายุคสมัย หรือสภาพการณ์ระหว่างประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด ในการเปิดรับข่าวสารให้ไม่ถูกครอบงำจากสื่อต่างประเทศ ก็ยังจะต้องเปิดรับอย่างกว้างขวางและหลากหลาย ยิ่งไปกว่านั้น หากเราได้เข้าใจถึงโครงสร้างสื่อ และบทบาทในการทำหน้าที่ขององค์กรสื่ออื่นๆ ก็จะทำให้เราได้เห็นถึงนโยบาย เป้าประสงค์ และแนวโน้มบทบาทของสถานีที่จะมีต่อประเทศไทย ตลอดจนประชาชนไทย ที่แสดงออกผ่านเนื้อหาและรูปแบบรายการได้อีกด้วย

นอกจากนั้น จีนเป็นประเทศที่มีความสำคัญในเวทีโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ความเคลื่อนไหวของจีนจึงเป็นสิ่งที่น่าจับตามอง ความเข้าใจของเราที่มีต่อสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ซึ่งถือเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลจีนสู่ต่างประเทศ ย่อมทำให้เราสามารถเข้าใจการทำงานของสื่อมวลชนในระบบสังคมนิยม วิธีการใช้สื่อในการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลจีน ตลอดจนแนวโน้มบทบาทที่จีนจะมีต่อไทยได้ผ่านช่องทางต่างๆ รวมถึงสื่อวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ นี้ด้วย และจากปรากฏการณ์ที่รัฐบาลจีนสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ ภาคภาษาไทย มากยิ่งขึ้น ในขณะที่ภาคภาษาไทยของสื่อวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศทางซั้วตะวันตกลดบทบาทลง จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาถึงโครงสร้าง และนโยบาย ตลอดจนรูปแบบและเนื้อหารายการของสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทย เพื่อทำความเข้าใจ และคาดเดาแนวโน้มบทบาท และอิทธิพลทางข่าวสารข้อมูล ที่สถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทย จะมีต่อประชาชนชาวไทยได้มากยิ่งขึ้น

ปัญหานำการวิจัย

1. โครงสร้างและนโยบายของสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทยเป็นอย่างไร
2. เนื้อหารายการของสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทย ที่สะท้อนนโยบายของสถานีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบโครงสร้างและนโยบายของสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทย

2. เพื่อทราบเนื้อหาของรายการของสถานีวิทยูซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทย ที่สะท้อนนโยบายของสถานีสถานี

สมมติฐาน

1. โครงสร้างของสถานีวิทยูซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทยนั้น ในเรื่องการควบคุมจะขึ้นตรงต่อรัฐบาลจีนทั้งการกำหนดระบบบริหารงาน เทคโนโลยี ตลอดจนกระบวนการทำงาน ส่งผลให้ผู้ดำเนินงานในฝ่ายปฏิบัติการ ไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกาศข่าว ต้องทำงานอยู่ในกรอบและบรรทัดฐานที่ชัดเจน ตามนโยบายของสถานีสถานี นโยบายหลักของสถานีสถานี คือการประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ประเทศจีน รวมทั้งเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยกับจีนด้วย
2. เนื้อหาของรายการที่สะท้อนนโยบายของสถานีสถานี จะนำไปเพื่อการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ รวมทั้งเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยกับจีน และจะมีเนื้อหาด้านการเมืองค่อนข้างน้อย

นิยามศัพท์

โครงสร้าง	หมายถึง	โครงสร้างองค์กรของสถานีวิทยูซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทย อันหมายรวมถึงการเป็นเจ้าของ ระบบการควบคุม และระบบการบริหารจัดการ โดยพิจารณาบนพื้นฐานที่รัฐเป็นเจ้าขององค์กร (State Ownership) และไม่ขึ้นกับระบบตลาด
นโยบาย	หมายถึง	หลักในการดำเนินงาน ทั้งในเรื่องวัตถุประสงค์ ตลอดจนวิธีการดำเนินงานของสถานีสถานี และยังหมายถึงหลักข้อปฏิบัติและข้อห้ามต่างๆ ในด้านเนื้อหาและกระบวนการทำงานด้วย
เนื้อหาของรายการ	หมายถึง	ประเภทของแนวเนื้อหา ประเด็นนำเสนอ ตลอดจนสัดส่วนของเนื้อหาในการนำเสนอโดยเทียบเคียงกับนโยบาย
สถานีวิทยูซี.อาร์.ไอ ปักกิ่ง ภาคภาษาไทย		เป็นชื่อที่ทางผู้ประกาศของสถานีสถานีภาคภาษาไทยเรียก ทั้งนี้ไม่มีคำว่าปักกิ่งในชื่อภาษาอังกฤษ และเพื่อความสะดวกในการเสนอเนื้อหางานวิจัย ในตัวเล่มผู้วิจัยจึงไม่ได้ใช้คำว่าปักกิ่ง จะใช้เฉพาะชื่อหัวข้อใหญ่ของงานวิจัยเท่านั้น แต่มีความหมายเหมือนกัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาถึงโครงสร้างและนโยบายของสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ บั๊กกิ่ง ภาคภาษาไทย ในช่วงปี ค.ศ. 2007 และวิเคราะห์เนื้อหารายการที่สะท้อนนโยบายของสถานี โดย จะทำการวิเคราะห์รายการตลอด 1 เดือน คือในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2007 เฉพาะรายการที่ ออกอากาศทางคลื่นสั้น ความถี่ 7360 9785 15260 KHz ความยาว 1 ชั่วโมง เท่านั้น ไม่รวม รายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุจุฬาฯ บทเนื้อหารายการที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะนำมาจาก เว็บไซต์ของภาคภาษาไทย www.chinabroadcast.cn ซึ่งเป็นเนื้อหาเดียวกันกับที่ออกอากาศทาง สถานีวิทยุ จำนวนทั้งสิ้น 23 รายการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีความเข้าใจในกระบวนการทำงานขององค์กรสื่อวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศขนาดใหญ่ เพื่อเป็นกรณีศึกษาในงานสื่อมวลชนของไทยต่อไป
2. ได้เข้าใจการทำงานในองค์กรสื่อมวลชนของประเทศจีนมากขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างกับไทยในเรื่องของระบบการปกครอง ระบบสังคม และระบบการทำงานของสื่อมวลชน อันจะเป็นการขยายความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้น
3. เห็นเป้าประสงค์ และนโยบายในการกระจายเสียงภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุซี.อาร์.ไอ บั๊กกิ่ง ทำให้รับสื่ออย่างเป็นกลาง และไม่ถูกครอบงำ ตลอดจนสามารถคาดเดาแนวโน้มบทบาทของสื่อกระจายเสียงระหว่างประเทศของจีนที่มีต่อประเทศไทย